

امامی که عالم آل محمد بود/ تأکید بر فراگیری آداب مناظره امام رضا(ع)

امام رضا(ع) با بهره‌مندی از فرصتی که مامون در برپایی جلسات مناظره و گفتگو ایجاد کرد به روشنگری و گسترش علم پرداختند تا جایی که لقب عالم آل محمد(ص) به ایشان اختصاص یافت.

امام رضا(ع) با بهره‌مندی از فرصتی که مامون در برپایی جلسات مناظره و گفتگو ایجاد کرد به روشنگری و گسترش علم پرداختند تا جایی که لقب عالم آل محمد(ص) به ایشان اختصاص یافت.

دوران امام رضا(ع) عصر شکوفایی علم در سراسر ملل و سرزمین‌های مختلف بود که همین پیشرفت علم باعث پیدایش افکار و عقائد انحرافی شده بود و این امر چالشی جدی در برابر عقائد و آموزه‌های اسلامی و شیعی ایجاد کرده بود.

امام رضا(ع) با درک خطرات و تهدیدها واد عمل شده و روشنگری‌های فراوانی را در زمینه تبیین عقاید اسلامی در پیش گرفتند. در "عیون اخبارالرضا" شیخ صدوق آمده است که از عبدالسلام هروی نقل شده که به مأمون اطلاع دادند، امام رضا(ع) مجالس کلامی تشکیل داده و بدین وسیله مردم شیفته آن بزرگوار می‌شوند. مأمون به محمدبن عمر طوسی مأموریت داد تا مردم را از مجلس آن حضرت طرد نماید. پس از این قضیه امام به مأمون نفرین کردند و فرمودند: (خدایا) ای پدیدآورنده زمین و آسمان و... کسی که شیعه مرا از درم راند از او انتقام بگیر.

پس از تحمیل ولایتعهدی توسط مامون بر امام رضا(ع) جلسات بحث و مناظره به دستور مامون تشکیل شد و دانشمندان و علما از مسلمان و غیرمسلمان برای حضور در این جلسات دعوت شدند که بخشی از این مذاکرات را طبرسی در کتاب "احتجاج" فراهم آورده است.

بر اساس قول‌هایی که وجود دارد هدف مامون از تشکیل این جلسات این بود که مقام امام رضا(ع) را در انظار مردم پائین بیاورد.

در بحار الانوار آمده است که اباضیت در این باره می‌گوید: «از آنجا که امام در میان مردم به علت فضائل و کمالات معنوی خود محبوبیت روزافزون می‌یافت، مأمون بر آن شد که علماء کلام را از هر نقطه کشور فرا خواند تا در مباحثه، امام را عاجز کند و بدین وسیله، مقامش از نظر دانشمندان پایین بیاید و عامه مردم نیز پی به کمبودهایش ببرند اما امام رضا (ع) با بهره‌برداری از این فرصت مناسب به روشنگری و گسترش علم پرداخت تا جایی که لقب «عالم آل محمد» (ع) به ایشان اختصاص یافت و توانست در تمامی جلسات با علم خود پاسخ شبهات و مباحث را مطرح کند به گونه‌ای که مورد تحسین شرکت‌کنندگان در جلسات قرار می‌گرفت.

جلساتی که موجب شکوه مسلمانان شد

فضل و برتری علمی امام همواره در مناظراتی که با علما و بزرگان دیگر ادیان و فرق برگزار می‌شد، آشکار بود. در این باره حجت الاسلام عیسی عیسی‌زاده، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در گفتگو با خبرنگار مهر، با بیان این نکته که امام رضا(ع) به عنوان عالم آل محمد(ص) لقب داده شده‌اند، گفت: ایشان به دلیل مناظرات و مباحث علمی که داشتند به عنوان عالم خاندان رسالت(ص) مطرح بودند. متأسفانه در جامعه ما فرهنگ مناظره به خوبی تبیین نشده و وقتی افراد برای بحث و گفتگو رو در روی یکدیگر قرار می‌گیرند بین آن‌ها کدورت ایجاد می‌شود.

وی به مناظرات این امام با ادیان و اقشار مختلف اشاره و بیان داشت: مامون که در برگزاری جلساتی که برای امام ترتیب می‌داد به دنبال اهداف خاص بخصوص در بعد سیاسی بود چندان نیز بی‌میل نبود که امام هشتم(ع) در پاسخگویی به سئوالات بازمانده اما نتایج جلسات موجب شکوه مسلمانان شد و محبوبیت ایشان را نیز گسترش داد که مامون بعد از گذشت مدتی در این زمینه احساس خطر کرد.

مدیرگروه فرهنگنامه مرکز فرهنگ و معارف قرآن کریم با اشاره به اینکه امام رضا(ع) هیچ مسئله‌ای را بدون پاسخ نمی‌گذاشتند ادامه داد: در پایان جلسات بسیاری از شرکت‌کنندگان و مدعوین به ضعف علمی خود و برتری امام اذعان می‌کردند و تسلیم می‌شدند.

عدم فرهنگ سازی آداب مناظره در کشور

وی در ادامه ضمن تأکید بر الگوگیری از نحوه مناظرات و گفتگوهای امام رضا(ع) ابراز داشت: متأسفانه در جامعه ما فرهنگ مناظره به خوبی تبیین نشده و وقتی افراد برای بحث و گفتگو رو در روی یکدیگر قرار می‌گیرند بین آن‌ها کدورت ایجاد می‌شود. حجت الاسلام عیسی‌زاده با بیان اینکه مطالعات در آداب ناظراتی امام رضا(ع) نشان می‌دهد که ایشان در هیچ یک از موارد کوچک‌ترین بی‌احترامی نسبت به طرف مقابل نداشتند گفت: در کشور ما باید متولیان مانند حوزه و دانشگاه و آموزش و پرورش فرهنگ سازی در زمینه مناظره را از اهداف خود قرار دهند.

وی با بیان اینکه امام هشتم(ع) در مناظرات پاسخ‌ها را به زبان طرف مقابل به آنها ارائه می‌داد افزود: این یکی از کرامات امام

رضا(ع) بود که علم لدنی داشتند و علم خود را از خداوند دریافت کرده اند. عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در ادامه به برخی آداب مناظراتی امام رضا(ع) اشاره و بیان کرد: ایشان هرگز با سخن خود کسی را نرنجانند و هرگز تا سخن کسی تمام نمی‌شد ایشان سخن نمی‌گفتند و هیچ یک از افراد را دشنام و ناسزا نمی‌دادند.